

2. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. – Т. 2 / Є. М. Блажівський, Ю. М. Грошевий, Ю. М. Дьомін та ін.; за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, А. В. Портнова – Х.: Право, 2012. – 664 с.

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства у справах про злочини неповнолітніх» від 16.04.2004р., № 5 п. 6 [Електронний ресурс]: http://right.lgbt.mk.ua/biblioteka/UP_nesoverchen.pdf

Щодо примусового лікування осіб, які вчинили злочин та хворі на ВІЛ/СНІД

Жук І.В., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПІ НАВС

Відповідно до ст. 96 Кримінального кодексу України «примусове лікування може бути застосоване судом, незалежно від призначеного покарання, до осіб, які вчинили злочини та мають хворобу, що становить небезпеку для здоров'я інших осіб». Згідно з положеннями Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» від 3 червня 2005 року № 7, а також законодавства у сфері охорони здоров'я до таких хвороб віднесено ВІЛ-інфекцію/СНІД. З одного боку встановлення зазначеного захворювання у якості підстави застосування примусового лікування є зрозумілим і цілком виправданим, адже за темпами його розповсюдження Україна займає одне з перших місць у Європі. Так, за офіційними даними МОЗ України за період епідемічного нагляду (з 1987 року) станом на 1 січня 2013 р. у країні зареєстровано 223530 випадків ВІЛ-інфікованих осіб (з них 36 830 дітей до 14 років), зокрема 56382 особи із захворюванням на СНІД, у тому числі 1224 дітей до 14 років. За вказаний період спостереження з 1987 року по 2012 рік 28498 осіб померли від захворювань, зумовлених СНІДом. За оцінними даними, на початку 2012 року в державі проживало 230 тис. осіб віком від 15 років і старші, які живуть з ВІЛ, що становить 0,58 відсотка всього населення в зазначеній віковій категорії. Таким чином, масове розповсюдження ВІЛ/СНІДу в Україні зумовлює необхідність вжиття відповідних заходів щодо контролю за їх поширенням, що безпосередньо зазначено в Концепції Загальнодержавної цільової соціальної програми протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу на 2014-2018 роки (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 травня 2013 р. № 356-р). Отже, інститут примусового лікування може бути одним з таких дієвих засобів впливу та контролю за його поширенням, особливо враховуючи те, що за даними МОЗ України на другому місці серед категорій осіб по ВІЛ-інфікованості знаходяться особи, які перебувають в місцях позбавлення волі та слідчих ізоляторах (52% і 14%).

Однак, з другого боку, порядок здійснення примусового лікування ВІЛ/СНІДу видається дещо неузгодженим з огляду на існуючу державну політику щодо: по-перше, суворої анонімності проведення тестових досліджень на наявність в організмі людини ВІЛ-інфекції та конфіденційності отриманої інформації; по-друге, виключної добровільності їх здійснення. Водночас є очевидним, що за своєю правовою природою інститут примусового лікування априорі передбачає ігнорування волі особи щодо застосування до неї заходів лікування. Так, приміром, Порядок медико-санітарного забезпечення осіб, які перебувають в слідчих ізоляторах та установах виконання покарань (п. 8.4.) вказував на обов'язок проведення медичного огляду осіб, «у яких при зверненні за медичною допомогою виявлені симптоми або хвороби, що характерні для

ВІЛ/СНІД» (втратив чинність 5 жовтня 2014 року). Наразі Порядок організації надання медичної допомоги засудженим до позбавлення волі (затверджений Наказом Мініюсту та МОЗ України від 15 серпня 2014 р.) подібного обов'язку не передбачає, лише зазначаючи, що «при проведенні первинного медичного огляду, повного медичного обстеження в дільниці карантину діагностики та розподілу, профілактичного медичного огляду, направленні до лікарняного закладу із засудженими проводиться співбесіда з питань профілактики інфекційних захворювань, у тому числі ВІЛ/СНІДу, та пропонується проведення тестування на ВІЛ-інфекцію за згодою засудженого. Перед та після проведення добровільного тестування на ВІЛ проводиться консультування відповідно до Порядку добровільного консультування і тестування на ВІЛ-інфекцію, затвердженого наказом МОЗ України від 19 серпня 2005 року № 415». Отже пенітенціарна служба підкреслює добровільність проходження медичного огляду засудженими на ВІЛ-інфекцію. Відтак проведення відповідного тестування без згоди засудженого буде визнано порушенням його прав, навіть не дивлячись на наявність так званих супутніх захворювань, що можуть з високою вірогідністю свідчити про захворюваність на ВІЛ/СНІД. В той же час більшість таких супутніх захворювань, приміром туберкульоз, є підставою для окремого застосування заходів примусового лікування, згода засудженого на які не потребується, оскільки вони можуть становити небезпеку для здоров'я інших осіб. Фактично може бути здійснене примусове лікування СНІДу при наявності заборони примусового лікування такого хворого. Як очевидно, наявні деякі протиріччя щодо механізму здійснення лікування ВІЛ-інфікованих і хворих на СНІД засуджених, які потребують урегулювання або шляхом удосконалення цього механізму, або шляхом відміни примусового порядку застосування лікування ВІЛ/СНІДу.

Проблеми кримінально-правового забезпечення боротьби з посяганнями на психіку людини

Киренко С.Г., кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін ННІПП НАВС

Питання боротьби з посяганнями на психіку людини є дуже важливими, оскільки негативний вплив на неї не тільки спричиняє значну шкоду нормальному психічному стану людини, в ряді випадків призводить до так званих «психосоматичних хвороб», коли на ґрунті психічних аномалій страждає і її фізичне здоров'я, а й здатний штовхнути особу на шлях порушення закону. У цьому ракурсі корисним є вивчення досвіду різноманітних тоталітарних сект та терористичних організацій, для яких характерне широке використання з боку керівництва відверто кримінальних за змістом заходів психічного впливу щодо своїх послідовників, які викликають деформацію свідомості останніх та перетворення їх на слухняних виконавців своєї волі (тобто всліяке порушення гарантованих як міжнародною спільнотою, так і окремими державами прав і свобод людини). Це яскраво підтверджує необхідність всебічного кримінально-правового забезпечення боротьби з різноманітними посяганнями на психіку людини. На жаль, доводиться констатувати, що чинне кримінальне законодавство України не приділяє належної уваги цьому важливому питанню. Аналізуючи КК України, можна побачити, що злочинний вплив на психіку людини головним чином пов'язується у ньому з різноманітними погрозами (ст.ст. 129, 152, 153, 186,